

Resume

Afhandlingen beskæftiger sig med mænds valg af en omsorgsuddannelse. Konkret er der tale om pædagoguddannelsen og social- og sundhedsuddannelsen, således som dette valg på et overordnet samfundspolitisk niveau er identificeret som et usædvanligt valg for mænd. Identifikationen af sædvanlige og ikke sædvanlige valg af uddannelse er baseret på forskning i og undersøgelser af unges traditionelle valg, og resultater af denne forskning har defineret grundlaget for rækken af konkrete parametre for et traditionelt valg af en uddannelse.

På et overordnet niveau, systemniveauet, findes den nationale politiske målsætning for nedbrydning af et kønsopdelt arbejdsmarked, der i sin kerne har det sigte at forskyde de to køns uddannelses- og erhvervsvalg med henblik på indfrielse af en række ligestillings – uddannelses – og arbejdsmarkedspolitiske målsætninger koordineret i det europæiske samarbejde.

Mænd vælger de to vekseluddannelser, der retter sig mod omsorgsområdet, men andelen af mandlige studerende og elever er vedvarende begrænset, om end søgningen til uddannelserne periodevis og ofte som følge af fx målrettede indsatser øges.

Forskningsniveauer

Afhandlingen bevæger sig på tre niveauer: Makroniveauet, mesoniveauet og mikroniveauet.

Makroniveauet er det overordnede lovgivende niveau, hvor hensigts- og formålserklæringer samt vedtagne konventioner, som udløber af det europæiske samarbejde om ligestilling, uddannelse og arbejdsmarked, tager form i nationale politiske målsætninger og reformprogrammer.

Mesoniveauet har to dimensioner. Den ene dimension udgøres af den faktuelle forskning og analyse af individernes valg af uddannelse og erhverv. Den anden dimension er den konkrete virkeliggørelse af de uddannelser, som iagttages. Det vil sige uddannelsesinstitutioner, disses praksis og de øvrige aktører og interessenter på omsorgsområdet.

Mikroniveauet består af de fremtidige og de nuværende studerende og elever på de to omsorgsuddannelser, samt i relation til denne afhandling individer, som har gennemført eller afbrudt uddannelserne. Baggrunden og rammen for undersøgelserne genereres af analyser af udviklingstendenser på makro- og mikroniveau, men den analytiske tyngde lægges på mikroniveauet, hvor der vil være fokus på den enkeltes ræsonnementer og oplevelser i relation til valget af uddannelse.

Baggrund

Mænds valg af omsorgsuddannelser i en dansk kontekst fik som et selvstændigt tema egentlig fart med indgangen til 1990'erne, hvor diskussionen af mænds rettigheder og mandeforskning blev sat på dagsordenen, og hvor de første tegn på at den ene af de to uddannelser i afhandlingen – pædagoguddannelsen – var, som det hed, domineret af kvinder. Sideløbende med denne iagttagelse fastlagdes fra midtialfemserne den politiske målsætning om nedbrydning af et kønsopdelt arbejdsmarked i de danske nationale handlingsplaner, og de første projektinitiativer med henblik på at tiltrække mænd til omsorgsuddannelser så dagens lys. Parallelt med opmærksomheden og som resultat af analyser og observationer af effekten af 'de manglende mænd' på omsorgsområdet påbegyndtes konstruktionen af rækken af de diskurser, der stadig tjener som forklaringsredskab for og legitimering af indsatser, hvis formål er at tiltrække mænd til én af de to uddannelser.

Tidligere har en række arbejdshypoteser om mænds valg af omsorg affødt undersøgelser af de omstændigheder under hvilke, at valget er truffet. Resultater af disse undersøgelser har været, at mænds valg af omsorg primært kan knyttes til omstændigheder som ledighed eller sygdom.

Dette syn har dannet afsæt for afhandlingens undersøgelse af mænds begrundelser for at vælge en omsorgsuddannelse ud fra antagelsen om, at billedet nu kan nuanceres.

Teorifelt

Med afsæt i de observationer og analyser, som en række danske og udenlandske undersøgelser og reviews af uddannelsesvalg har gennemført, har afhandlingen fundet, at tre centrale teoretiske temaer bør foldes ud over en analyse af mænds valg af en omsorgsuddannelse.

Først og fremmest er det selve valgperspektivet. Hvad er det som driver eller skubber hen imod et uddannelsesvalg, og hvilke faktorer er betydningsbærende for valgets retning? Hvilken betydning har den enkeltes livsverden for valget af uddannelse, således som systemet tilbyder denne?

Mænds valg af uddannelser er blevet beskrevet som styret af og guidet imod en gruppe af klassiske professioner eller fag. Motivationen for at træffe disse valg er forbundet med konvention, opdragelse eller forventninger om et særligt mål eller et konkret udbytte, og præmisserne for valget udgøres af omgivelser og/eller håndgribelige muligheder. Mænds valg af en omsorgsuddannelse har ikke traditioner knyttet til sig og kan ikke forklares med mønstre eller sædvaner for valg. Analysevinklen for valget af en omsorgsuddannelse er derfor anlagt med en rationel tilgang til valghandlinger. Elementer, der får indflydelse på beslutningsprocessen, er følelser, uforudsete begivenheder eller overraskende omstændigheder, der griber ind og får afgørende betydning for beslutningsprocessen om at vælge en omsorgsuddannelse. De teoretiske perspektiver og forståelser knyttet til valgperspektivet og karakteren af betydningsbærende faktorer for handlinger hentes hos Jon Elster og Raymond Boudon som repræsentanter for en rationel handlingsforståelse og suppleres af et arbejde udført af Diego Gambetta, ligesom Max Webers idealtyper for sociale handlinger og i særdeleshed hans forståelse af handlinger som også følelses- eller affektstyrede er af væsensbetydning for analyserammen.

For di omsorg historisk ikke er blandt mænds forventede uddannelsesvalg, men kan iagttages som et uhyre populært valg blandt kvinder, har afhandlingen stillet skarpt på tre anskuelser af omsorg og omsorgsbegrebet. Det er indledningsvis valgt at inddrage den habituelle tilgang til omsorg, repræsenteret ved Tine Rask Eriksen, hvor kvinders arbejde historisk binder omsorg til særlige egenskaber, ligesom i denne tradition disse egenskaber omvendt bindes til kvinder. I modsætning hertil er det muligt hos Bettina Dybbroe at finde en mere ideologisk forståelse af omsorgen, i form af et fag for reflekterende praktikere, hvor det i højere grad er den udøvende og modtagende, der definerer omsorg og dermed er medproducenter af omsorg, og hvor kønnets betydning er nedtonet. Endelig præsenteres en altovervejende kompetencebaseret forståelse, hvor en definition af omsorg er et spørgsmål om udveksling af definerede værdier og etiske spilleregler, der er fastlagt og forhandlet af en profession ved Karen Wistoft og Ulla Nordtorp.

Med det udgangspunkt, at mænd vælger omsorg, der har et kvindeligt arbejdstilhørsforhold og ikke traditionelt forstås som et arbejde for mænd, er det tredje teoretiske fokuspunkt køn. Men vægten er lagt på konstellationen af 'køn og arbejde'. En række forskere og teoretikere, som har belyst mænds arbejdsbehov og drivkraft i arbejdsammenhænge er blevet inddraget. Heriblandt Yvonne Hirdmand og R.W. Connell og disses betragtninger om 'orden for køn' og den mandlige identitet. Derudaf har det været muligt at opstille en række betingelser, der i henhold til disse forståelser driver mænd, og derfor kan læses i forlængelse af synet på mænds traditionelle uddannelsesvalg. Der er hentet supplerende synsvinkler og betragtningmåder vedrørende disse forhold hos blandt andre Lothar Bönisch og Kenneth Reinicke.

Empiriske undersøgelser

Afhandlingens datamateriale er genereret på tre niveauer: makroniveauet, mesoniveauet og mikroniveauet.

På *makroniveauet* er gennemført en tematisk analyse af den politiske målsætning om nedbrydning af et kønsopdelt arbejdsmarked.

På *mesoniveauet* og i forbindelse med analysen på makroniveauet er gennemført en analyse af initiativer og projekter iværksat med baggrund i makroniveauets politiske målsætning. Den analytiske iagttagelse omfatter de argumenter, som projekterne tager i brug og de diskurser som er generet med henblik på at igangsætte tiltrækningsforsøg af mænd til omsorgsuddannelser og -arbejde. Analysen på mesoniveauet omfatter derudover undersøgelser og analyser med relation til diskurserne.

På *mikroniveauet* er gennemført interviews med mænd, der har gennemført uddannelsen, ønsker at søge optagelse på uddannelsen, er uddannelsesaktive eller har afbrudt deres uddannelse. På mikroniveauet er endvidere gennemført en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse på en række danske uddannelsesinstitutioner.

På *makroniveauet* beskæftiger den tematiske analyse sig med den nationale politiske målsætning for nedbrydning af et kønsopdelt arbejdsmarked. Der indledes med et historisk rids af den bagvedliggende ligestillingsdebat. Denne debat har drevet og er desårsag bund i målsætningen, som målsætningen har taget sig ud fra de første Nationale handlingsplaner til og med Reformprogrammet 2008. Fokus på makroniveauet er udviklingen i målsætningen og udvikling i den indsats til indfrielse af målsætningen, som målsætningen kan spores i dokumenterne.

På *mesoniveauet* skildres de forsøg og rekrutteringsprojekter, der har rettet sig mod mænd med henblik på at få dem til at søge en omsorgsuddannelse, og med de analyser, der har søgt at finde årsagsforklaringer på de relativt få mænds valg af en omsorgsuddannelse. På mesoniveauet findes en række diskurser, der afgrænser genstandsfeltet 'mænd og omsorg'. Diskurserne er generelt kendetegnet ved at være tillægsargumentationer for 'flere mænd til omsorgsområdet'. Diskurserne kan observeres i de ovennævnte rekrutteringsprojekter og initiativer.

Makroniveauet og mesoniveauet er, som de to niveauer er fremstillet her, rammebetingelser for aktørerne, det vil sige for mikroniveauet. I en todelt samfundsforståelse repræsenterer makroniveauet og mesoniveauet systemet og aktørerne, mikroniveauet, er livsverden.

Det er på *mikroniveauet* at tyngden af undersøgelser og analyser foretages, og det er analyseresultaterne på dette niveau, som tegner sig for den mest omfattende del af forskningsbidraget med undersøgelsen af mænds begrundelser for at vælge en omsorgsuddannelse. Det er på mikroniveauet at svarene genereres på den gennemgribende problemstilling for undersøgelsen:

Hvad er mænds begrundelser for at vælge en omsorgsuddannelse, og hvilke omstændigheder knytter sig til dette valg i form af muligheder eller vanskeligheder forbundet med valget og på arbejdsmarkedet efterfølgende?

Mikroniveauets undersøgelsesdesign er bevidst udarbejdet med mulighed for at kunne gøre såvel separate som sammenlignende iagttagelser af de to uddannelseskategorier. Undersøgelserne har fundet sted som semistrukturerede interviews og som en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse og samler sig om tre bærende temaer:

Mænd, der vælger omsorg: Alder og adgangsgrundlag

Mænd, der vælger omsorg: Begrundelser og jobønsker

Mænd, der vælger omsorg: Erfaringer med uddannelsesvalget

Alder og adganggrundlag

Afhandlingen opererer med fire alderskategorier og beregningen viser, at gennemsnitsalderen for mænd i begge uddannelseskategorier er over gennemsnittet i ækvivalente uddannelser. Mange mænd på de to omsorgsuddannelser har en eventuelt ikke færdiggjort uddannelse med sig i bagagen, enkelte har flere. En lille gruppe mænd er blevet inspireret til deres valg via en militær uddannelse. Endelig er der unge mænd, ikke mange, men de er synlige, som påbegynder deres uddannelse i umiddelbar forlængelse af folkeskolens afgangsprøve i 9./10 kl. eller en ungdomsuddannelse på gymnasialt niveau.

Begrundelser for valget af uddannelse og jobønsker

Gennem afhandlingens analyser findes begrundelserne for valget af uddannelse af kunne kategoriseres i tre perspektiver:

- Karriereperspektivet
- Forsikringsperspektiv
- Omsorgsperspektivet

I de tre perspektiver findes en række begrundelser at være de afgørende og bærende for valget.

I *karriereperspektivet* er det elevs og studerendes plan at lade uddannelsen lede til en videreuddannelse. Denne begrundelse kendetegner forventeligt primært de unge, og deres drivkraft er forventningen om en bedre position samt en distance til dele af omsorgens bodywork, dvs. intime opgaver. Ledelsesambitioner er fundet i ret begrænset omfang. Mænd, der vælger omsorg for 'at gøre karriere', søger med andre ord at forstærke tilhørsforholdet til sektoren i form af overbygningsuddannelser eller supplerende uddannelser, men ønsker ikke umiddelbart at være omsorgspraktikere i hverdagen.

I *forsikringsperspektivet* findes begrundelsen de gode jobmuligheder, og det er ikke mindst de ældre grupper, der hæfter sig ved og værdsætter gode jobmuligheder.

Mænd, der vælger en omsorgsuddannelse med denne begrundelse, har fået øje på et fag og de perspektiver, som åbner sig for at være sikret et fast arbejdstilhørsforhold. Det intime plejearbejde og den manglende anseelse, som er katalysator for mænd, hvis begrundelse for uddannelsesvalget er 'videreuddannelse', mister næsten helt sin betydning som faktor, når begrundelsen for valget er gode jobmuligheder. Bodywork er fx ikke i samme grad en bremse for mænd, der motiveres af sikkerhed i ansættelsen.

Omsorgsperspektivet har som kendetegnede tema 'mødet med omsorg' knyttet til sig. Mødet kan være påregneligt, men dets virkning uforudset. I begrundelsen det ufaglærte omsorgsarbejde er mødet påregneligt, men ikke desto mindre er sidefølgen af mødet, at mænd vælger en omsorgsuddannelse. Deres vej til uddannelsen er ofte, men ikke altid, præget af uforudsete begivenheder og hændelser, hvor fx uarbejdsdygtighed har medført nødvendige livsændringer, og derfor er valget ikke sjældent truffet på baggrund af et forudgående ufrivilligt fravalg. Via det ufaglærte omsorgsarbejde får de en ny livschance og griber denne.

Omsorgsperspektivet er karakteriseret ved at have tre ikke altid helt adskilte begrundelser knyttet til sig. De tre begrundelser er 'det ufaglærte omsorgsarbejde', 'en omsorgsbegivenhed' og 'en ny begyndelse'.

I begrundelsen en omsorgsbegivenhed er mødet med omsorg helt uventet, og der er ikke sjældent tale om, at omsorgsmødet får om ikke omstørtende karakter, så dog betydning for mandens forestillinger om, hvad han skal arbejde med fremefter. For enkelte er det en mindre justering at orientere sig mod omsorg, medens det for andre bliver en konkret livsforandring.

For mænd hvis begrundelse er en ny begyndelse er der tale om, at to facetter kan have haft indvirkning på og formet begrundelsen for valget. I den ene facet af begrundelsen er der tale om, at mænd foranstalter en værdiopgørelse og træffer en beslutning om, at mening og indhold skal erstattes af tomhed og formålsløshed. De vælger omsorg som led i en velovervejet og ønsket livsforandring, og de vælger en nuværende beskæftigelse eller eventuel uddannelse fra med henblik på at vælge omsorg til.

I den anden facet knytter mænd forventninger til mødet med omsorg. 'Mødet' forventes at inkarnere og derved indlede en ny begyndelse, og ofte er drivkraften et ønske om 'at gøre forskel'. For mænd, hvis begrundelse for at vælge en omsorgsuddannelse er en ny begyndelse, er der tale om, at de gør deres situation op og sadler om. Alderen underordnet betyder det trufne valg for nogle mænd en omkalfatring af forhold i deres livsverden.

Mænd, hvis begrundelser kategoriseres i et omsorgsperspektiv, er enten drevet af omsorgsarbejdet og dets facetter, eller de har forventninger til, at omsorg kan tilbyde dem et bedre livsindhold.

I alle tre perspektiver, men især i omsorgsperspektivet og med begrundelsen det ufaglærte omsorgsarbejde, er det muligt at iagttage helt unge mænd, der vælger omsorg direkte med en adgangsgivende eksamen og uden svinkeærinder. De er få, ikke mere end ca. 5 % af undersøgelsens respondentgruppe men det er muligt at observere, at deres begrundelse ekstenderes med betragtninger som meningsfuldt arbejde og ansvaret for 'den anden'. De unge elever og studerende og deres beskrivelser af valget vidner om begyndende brud og bevægelser i forhold til hvem omsorgens varetagere er og vil blive.

Afhandlingen har fundet, at begrundelserne for mænds valg af omsorg er fornuftsafstemte og koblet til ét af tre perspektiver, karriere- forsikrings- eller omsorgsperspektivet for en bevægelse ind på et ikke sædvanligt arbejdsområde. Valget af en omsorgsuddannelse fremstår velovervejet og rationelt, og der er knyttet forudgående begivenheder til handlingen eller distinkte forventninger om målindfrielse i og med valget.

De pædagogstuderende spænder videre med deres jobønsker end social- og sundhedseleverne. Hvor social- og sundhedseleverne orienterer sig mere mod de traditionelle ansættelsesforhold i plejen og psykiatrien, mener de pædagogstuderende, at deres uddannelse kan bringe dem videre omkring. I forhold til jobmuligheden 'selvstændig virksomhed' er de pædagogstuderende de mest innovativt orienterede, men for begge uddannelser gælder det, at kun ganske enkelte har denne interesse.

Dimensioner knyttet til valget af en omsorgsuddannelse

De mænd, som indgår i undersøgelsen, har udover begrundelser for deres valg gjort sig mangeartede erfaringer med valget, fx har de drøftet valget med andre aktører i deres livsverden og/eller med en anden og eventuelt faguddannet mand. Oplevelsen af at have besluttet sig for at tage en omsorgsuddannelse er ikke sjældent en broget affære for mange mænd. Reaktionen i mænds omgivelser har af og til intimiderende karakter, og en fællesnævner for råd til mænd om at undlade at begive sig ind på omsorgens domæne er, at det plejende og dermed kropsligt betonede arbejde er inattraktivt og helt uden status. Primært som følge af at have truffet et utraditionelt uddannelsesvalg efterspørger mænd derfor støtte fra omgivelserne. Særlig markant er de uddannelsesaktives pointering af behovet for og ønsket om samtaler med andre mænd, der har truffet valget af omsorg og er glade for valget.

Mange mænd er af den opfattelse, at det at kunne tale med andre mænd på omsorgsområdet og derigennem få afmystificeret arbejdet vil have stor betydning for, at mænd finder ind på uddannelserne.

Undersøgelsen har derudover fokuseret på mænds erfaringer med og oplevelse af deres uddannelse forstået som hverdagen på skole og seminarium samt praktikforløb. Endvidere har opmærksomheden samlet sig om elever og studerendes vurdering af potentialet for andre mænds valg af uddannelse. I forhold til nominelt mange kvinder og omsorgens historiske tilhørsforhold ses en af flere forskelle mellem de to uddannelsestyper. Hvor mænd på social- og sundhedsområdet for det meste er enige i, at deres uddannelse retter sig mod kvinder, og at deres kvindelige holdkammerater har betydelig indflydelse på tematiseringen i uddannelsen, der er de pædagogstuderende betydeligt mere delt i deres opfattelse. Over en tredjedel af de pædagogstuderende er således af den opfattelse, at deres uddannelse ikke orienterer sig imod og derfor ikke er forbeholdt kvinder. Det er ikke ensbetydende med, at en tredjedel af de pædagogstuderende er uenig i det standpunkt. Samtidig viser det sig, at mænd efterspørger maskuline indspil og maskuline vinkler i deres uddannelse. Denne efterspørgsel er tolket som at være mindre for egen skyld og mere for uddannelses skyld. Det brede aktionsområde, som mænd finder at uddannelsen har, er betydeligt mere generelt end det er kønsbestemt, og det menneskearbejde, som den tager ansvar for, de vil de gerne vil tage del i.

Mænd i begge uddannelseskategorier noterer sig børn, brugere og beboeres glæde ved mandlig omsorg og er samtidig fuldstændig overbevist om nødvendigheden af deres tilstedeværelse som mandlige omsorgsmedarbejdere. Størsteparten af mændene føler, at praksis anerkender deres kompetencer og kvaliteter som mandlige omsorgspersoner, selv om især mænd på det pædagogiske område erkender, at deres arbejdsopgaver i nogle forbindelser adskiller sig fra de arbejdsopgaver, som deres kvindelige kolleger løfter. Det er mænd på social- og sundhedsområdet mindre enige i. I forholdet til at vurdere om ens egen uddannelse har appel til fremtidige mandlige elever og studerende er mænd meget enige i, at faktoren løn har mindre eller ringe betydning, for de som har valgt en omsorgsuddannelse. Øget løn vil ikke øge tilstrømningen, men det vil en øget anerkendelse af at som mand have valgt omsorg, som fag og som arbejde. Nogle mænd med karrierespørgsmålet som motiv ønsker at erhverve status, andre mænd er mindre eller slet ikke drevet af dette forhold.

Filtre og magneter

Gennemgående er det muligt at identificere og kategorisere en række tiltrækkende faktorer og en række faktorer, der virker modsat i relation til at vælge og at gennemføre en omsorgsuddannelse. Afhandlingen har beskrevet disse faktorer som filtre og magneter. Filtre og magneter er aktive forud for valget af uddannelse og undervejs i uddannelsesforløbet, og de har langt fra samme vægt og betydning for mænd på omsorgsområdet.

Magneterne er de perspektiver som uddannelsen åbner for i form af videreuddannelse og de gode jobmuligheder. For social- og sundhedsuddannelsen er det i særdeleshed muligheden for at lade grundforløbet danne indgang til de øvrige uddannelser på skolerne eller på sigt at fortsætte på de mellemlange videregående uddannelser. For pædagoguddannelsen er det udsigten til at fortsætte i fx masteruddannelser eller til fordybelse i et særligt felt af interesse. De gode og dermed sikre jobmuligheder er betydningsfuld for mange af de adspurgte, eftersom arbejde generelt er en livsvigtig komponent for mænd og mænds selvforståelse.

En magnet er også 'mødet med omsorg' og den tilfredshed og genuine glæde, som mænd oplever i forlængelse af det ufaglærte omsorgsarbejde. Omsorg er for størsteparten af mænd ikke et 1. valg af uddannelse. Oplevelsen af praksis bliver en øjenåbner for mange og for nogle en magnet i den forstand, at glæden ved det ufaglærte arbejde assisterer dem med at træffe en beslutning eller med at retablere sig efter et eventuelt andet fravalg, ledighed eller lignende.

En magnet er også den chance for livsforandring og dermed et mere meningsfuldt livsindhold, som omsorg forventes at tilbyde de mænd, hvis valg er begrundet med et uforudset og overrumplende møde med omsorg i en omsorgsbegivenhed. I lighed med det ufaglærte arbejde bliver begivenheden deres 'turn-around' og de vælger fra, for at vælge til. Omsorgen viser sig også som magnet, men i en anden forbindelse, for de mænd, som målrettet går efter en ny begyndelse og decideret søger livsforandringen. De vælger omsorg, i en forventning om at omsorgsværdier og omsorgsarbejde på anderledes vis vil kunne imødekomme deres ønsker til et arbejdsliv eller vil kunne fuldstændiggøre deres tilværelse.

Af andre magneter er det fundet, at muligheden for at drøfte uddannelsen med en faguddannet mand, af mange mænd anses for at være en magnet in spe. Det samme gør sig gældende for uddannelsesinstitutionernes råderum i form af en tilrettelæggelse af curriculum, således at omsorgens 'Air of Care' ikke eliminerer maskuline aspekter af tilværelsen. Akkurat i tilrettelæggelsen og afviklingen af uddannelsen mener mange mænd således, at der gemmer sig en god magnet, hvilket reelt vidner om deres vilje til at gennemføre uddannelsen, og også en mulighed for at systemet ved at nuancere uddannelsen har et bredere studenterpotentiale at rekruttere fra.

Et *filter* er alder. Hvor de fleste unge mænd ikke vælger en omsorgsuddannelse, fremstår alder indledningsvis som en filtrerende faktor, der mister sin effekt i takt med den uddannelsessøgendes øgede alder. Alder spiller mindre eller slet ingen rolle, når gode jobmuligheder eller omsorgsspektivet generelt er begrundelser for uddannelsesvalget.

Et filter er også dele af omsorgens arbejde, det såkaldte 'bodywork'. For nogen mænd er dette filter kendt, eventuelt via det ufaglærte omsorgsarbejde, for andre bliver det virkeligt via praktikken. Filteret er også kendt i mænds livsverden, når de tager 'bodywork' i brug som et råd om at genoverveje uddannelsesvalget. Det praktiske arbejde, 'bodywork' svækkes ligeledes som betydende faktor, når begrundelsen er gode jobmuligheder eller aspekter af 'mødet med omsorg' har determineret uddannelsesvalget.

Et andet filter er omsorgens omdømme, herunder omsorgens manglende status og anerkendelse. Dette filter har betydning for nogle mænd, der derfor vælger at søge 'op' eller 'væk' fx med videreuddannelse for øje.

En faktor, som de uddannelsesaktive hæfter sig ved, er at deres uddannelse i mindre grad bærer præg af, at elev- og studentermassen alt andet lige består af mænd og kvinder. Dette forhold slår i særdeleshed igennem for de pædagogstuderende i praktik, hvor oplevelsen af at skulle løfte opgaver med et maskulint fortegn er tydelig. Henset til især pædagogstuderendes opfattelse af, at deres uddannelse henvender sig til begge køn, tyder meget derfor på, at kønsopdelingen på uddannelsesvalg videreføres i dele af omsorgsarbejdets hverdag. At omsorgens kerneopgaver kontinuieres som et kvindeligt ansvarsområde, i og med at mænd forventes at løse andre maskulint definerede opgaver, har dermed karakter af et filter, hvis motivet for valget er 'menneskearbejde og relationer' mindre end 'maskiner og reparationer'.

Resultat

De mænd, der indgår i undersøgelsen er overordentlig forskellige og har meget differentierede bevæggrunde for at vælge en omsorgsuddannelse. Mænd fremhæver omsorgsuddannelserne for mange ting og egenskaber. Uddannelserne kan være trædesten til en videreuddannelse, de har en omtrent indbygget jobgaranti, de tilbyder en ny og bedre begyndelse, og de kan være en 'livsgerning'.

Rækken af begrundelser fremhæver, at mænd kan vælge en omsorgsuddannelse med nøjagtig samme motiver som alle andre mere sædvanlige 'maskuline' uddannelser. Omsorgens fortælling som kvindehistorisk forankret og forfinet af kvinder gennem generationer afholder ikke mænd fra at søge uddannelserne. Mænd anser ikke omsorgens historie for synonym med, at omsorg er 'for kvinder'. Omsorg er i høj grad for mænd, men de har forskellige måder at nærme sig uddannelses- og arbejdsområdet. Nogle nærmer sig stille og roligt, andre mere højlydt, men de vælger omsorg med henblik på et fremtidigt arbejdsliv som aktivt engagerede omsorgsudøvere, og dermed bliver de en del af omsorgens historie og med til at iværksætte dens forandring. Mænd er således af den opfattelse, at deres forudsætninger for at udøve omsorg kan forandre såvel omsorgen som omsorgens modtagere.

Mænd fremhæver stedse såvel nødvendigheden af deres egen tilstedeværelse på omsorgsområdet, som de betoner årsagen, nemlig børn, brugere og beboeres behov. Det betyder, at tillægsargumentationen må medtænke, at mænd vælger omsorg for omsorgens og dermed også for deres egen skyld. Mænd på omsorgsområdet ønsker ikke at blive betragtet som et korrektiv til omsorg eller som perifere bidragsydere til arbejdet der. Nogle mænd vælger omsorg som led i et omvalg, men det kan ikke automatiseres til, at alle mænd, der har valgt en omsorgsuddannelse er på gennemrejse med henblik på at opnå lederansvar eller specialfunktioner.

Hvis omsorg skal tiltrække flere mænd, og derigennem medvirke til at indfri makroniveauets politiske målsætning om nedbrydning af et kønsopdelt arbejdsmarked, skal ikke mindst mesoniveauet eksemplificeret ved uddannelsesinstitutioner og praksis slække på forventningen om, 'hvad mænd kan og bør' ved at iagttage, at mænd vælger en omsorgsuddannelse, som et udtryk for 'hvad mænd kan og gør'. Med andre ord må systemet indse, at mænd vælger omsorg, og de har mange gode grunde til det.

Mesoniveauets vilje til og iver efter at 'lægge mænd til omsorg' medfører, at omsorgsområdet må anerkende de mænd, som har ladet sig lægge til, eller har ladet sig rekruttere samt deres grunde til det. Viljen må udstrækkes til at anerkende, at nogle mænd vælger omsorg, ikke som et nødvalg, men som et lystvalg. Anerkendelsen skal rumme mere end anerkendelsen af en faktuel tilstedeværelse og deltagelse. Anerkendelsen skal bestå af vilje til at indse, at mænd byder ind med omsorg, og at deres bud kan indebære nye vinkler og nye perspektiver på omsorgens udførelse. Disse bud fremsættes ikke, fordi mænd møder ind med et ønske om at revolutionere omsorg, eller fordi omsorgens Air of Care nødvendigvis 'kalder' på et mandligt additiv eller modspil. Disse bud på omsorgsvaretagelse falder som reelle bud fra engagerede og interesserede deltagere og varetagere, for hvem omsorg giver mening og livsindhold.